

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*

PUBLIC SATISFACTION WITH THE UTILITY MANAGEMENT
OF WERUWANARAM TEMPLE, DAMNOENSADUAK DISTRICT;
RATCHABURI PROVINCE

จามร ช่างมงคล

Jarmonr Changmongkhol

142 ม.1 ตำบลดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

142 Moo. 1, Don Klang Subdistrict, Damnoen Saduak District Ratchaburi

E-mail: jamonr92@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี พบว่า สภาพการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ภาพรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ด้านการก่อสร้าง วัดควรมีการสร้างศาลาเอนกประสงค์ เพียงพอต่อประชาชนผู้มาปฏิบัติธรรม สร้างพระอุโบสถควรมีความเหมาะสม มีสถานที่จอดรถที่เหมาะสมเพียงพอ ด้านบูรณปฏิสังขรณ์ โดยสถานที่จอดรถควรได้รับการปรับปรุงพื้นที่ ให้อยู่ในลักษณะสะดวกต่อการใช้งานจริง มีการดำเนินการจัดเตรียมการบูรณปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซม อาคารสถานที่ภายในวัดทุกปี โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; ประชาชน; การจัดการ; งานสาธารณูปการ; วัดเวฬุวนาราม

Abstract

This article was a study of the people's satisfaction with the management of public utilities of Wat Welu Wanaram. Damnoen Saduak District Ratchaburi By using a combination of quantitative and qualitative research. Public satisfaction with the utility management of Weru Wanaram Temple Damnoen Saduak District Ratchaburi Province, the overall picture of both aspects is at a high level. Propose guidelines for managing the utility of Welu Wanaram

* Received January 15, 2021; Revised March 12, 2021; Accepted April 10, 2021

temple. Damnoen Saduak District Ratchaburi Province, namely construction The temple should have the construction of a multipurpose pavilion sufficient for the people

Keywords: condition; administration; temple management

บทนำ

ในสังคมไทยนั้น ต้องยอมรับกันว่าประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วัดซึ่งเป็นสถานสำคัญจึงกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ จากสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของวัด ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาและหันหลังให้วัดเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า วัดมีลักษณะและบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ จากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคม เปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้น ทุกที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ (กรมการศาสนา, 2545)

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้รับข้อมูลจากการสรุปวาระการประชุมประจำปีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และการสังเกตโดยทั่วไปจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งวัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไปทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษารั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตามแนวคิดของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการก่อสร้าง และ 2) ด้านบูรณปฏิสังขรณ์

ผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการก่อสร้าง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านบูรณปฏิสังขรณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา ไม่พบความแตกต่าง

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ด้านการก่อสร้าง วัดควรมีการสร้างศาลาเอนกประสงค์เพียงพอต่อประชาชนผู้มาปฏิบัติธรรม สร้างพระอุโบสถควรมีความเหมาะสม มีสถานที่จอดรถเหมาะสมเพียงพอ ด้านบูรณปฏิสังขรณ์ โดยสถานที่จอดรถควรได้รับการปรับปรุงพื้นที่ ให้อยู่ในลักษณะสะดวกต่อการใช้งานจริง มีการดำเนินการจัดเตรียมการบูรณปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซม อาคารสถานที่ภายในวัดทุกปี โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ความคิดเห็นของประชาชนการต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วัดมีการก่อสร้างถาวรวัตถุเพื่อค้ำนึ่งถึงประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ” ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณูปการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาขลิต ชาติเมธี (2552) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน

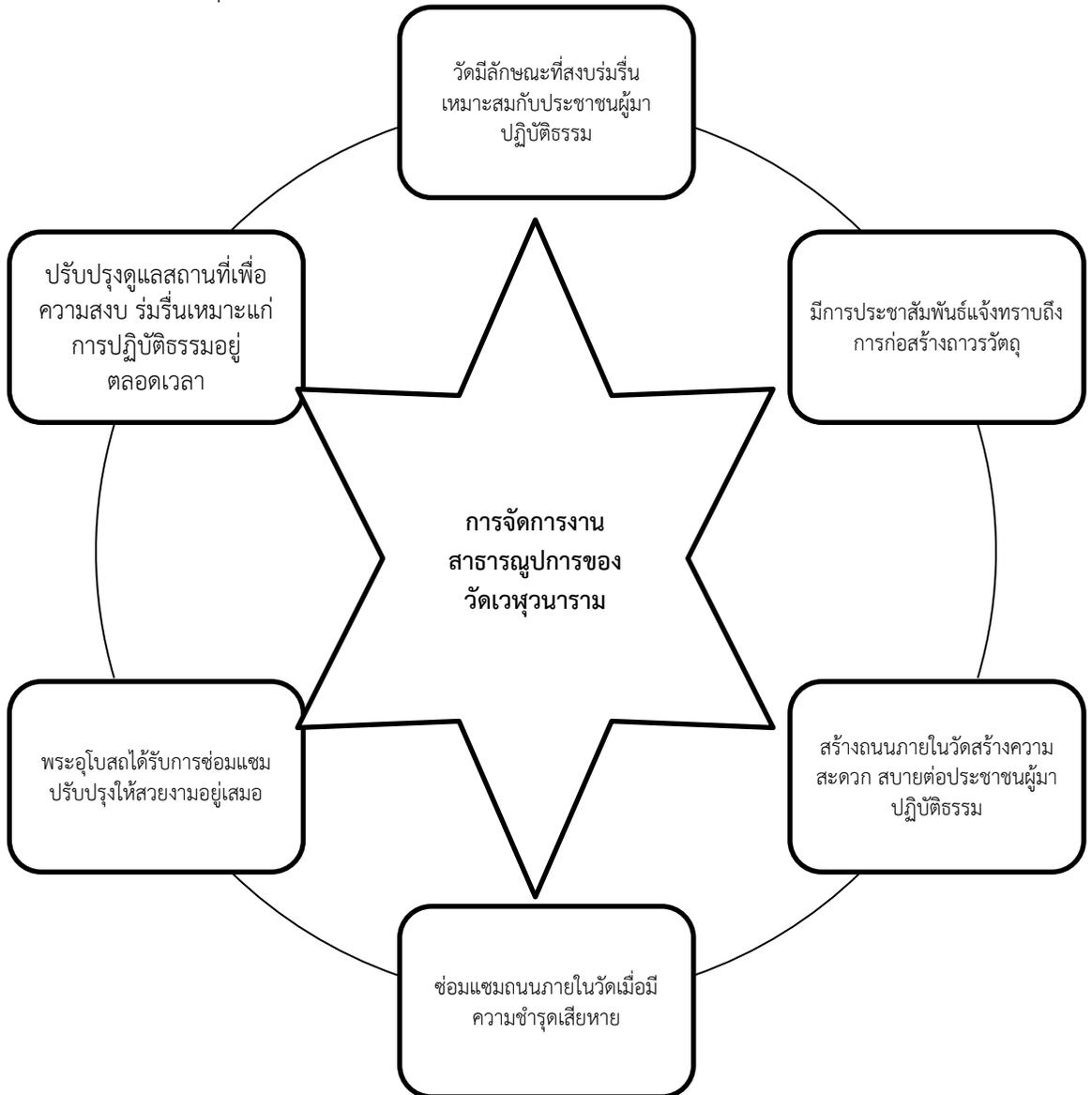
2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) (2553) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า (1) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย (2) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร และ (3) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบของวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร (2552) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัด

ปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณูปการ การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนปีที่บวช วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ ภูมิพันธ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทันพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ทิศนะต่อการบริหารงาน โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทิศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทัน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานวิชาการและงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน พระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอนาทัน มีทิศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การบริหารงานวิชาการและงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ และการบริหารงานการเงิน พระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทิศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การบริหารงานวิชาการและงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ การบริหารงานธุรการ และการบริหารงานการเงิน และการเปรียบเทียบทิศนะของพระสังฆาธิการ โดยภาพพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอนาทันและพระสังฆาธิการและกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทิศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 พระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอนาทันและพระสังฆาธิการและกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทิศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอนาทันแยกเป็นรายได้ คือ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานศาสนศึกษา การบริหารงานศาสนสมบัติ และการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 217 คน ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้วัดสร้างศาลาเอนกประสงค์เพียงพอต่อประชาชนผู้มาปฏิบัติธรรม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการก่อสร้างพระอุโบสถให้สวยงาม เป็นสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ไหว้พระ และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้พุทธศาสนิกชนผู้สนใจเข้าวัดมาปฏิบัติธรรมและทำบุญได้

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายส่งเสริมสถานที่จอดรถของแต่ละวัดให้ได้มาตรฐาน สะดวกต่อการใช้งานจริง

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณให้วัดดำเนินการจัดบูรณปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซม อาคารสถานที่ภายในวัดให้เพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมและการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดสรรงบประมาณ บูรณะ ปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัดให้เหมาะสม สามารถตรวจสอบได้

2. วัดควรมีสถานที่จอดรถเหมาะสมเพียงพอสำหรับประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมและประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

3. วัดควรมุ่งซ่อมแซม อาคารสถานที่โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ

4. วัดควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการสร้างศาลาเอนกประสงค์ของวัดในพุทธศาสนา

2. ควรมีการศึกษาการก่อสร้างพระอุโบสถให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนผู้มาปฏิบัติธรรมในวัด

3. ควรศึกษาแนวทางการจัดสถานที่จอดรถภายในวัดทางพุทธศาสนาสำหรับพุทธศาสนิกชนผู้มาทำบุญและปฏิบัติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2549). *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: เอพีกราฟิ คดีไซน์.
- ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. (2543). *การบริหารงานการศาสนาของคณาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร. (2552). *ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). (2553). *บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ของจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาขลิต ชาตเมธี คงแก้ว. (2552). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการและ คณะ สงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.